

BLENDOW

LEXNOVA

LEXNOVA NYHETER

Slipper betala åtta miljoner för damm på museiföremål

Publicerad

05 APR 2023

Ett företag som sprutade in betong och spred damm i det bergrum där Nordiska museet förvarade föremål slipper skadestånd efter att ha dömts att betala åtta miljoner kronor till staten i tingsrätten. Statens fastighetsverk som ersatte museet har inte visat att det enligt AB 04 var skyldigt att ersätta Nordiska museets kostnader.

Under 2016 upphandlade Staten genom Statens Fastighetsverk (SFV) entreprenadarbeten avseende ombyggnad och renovering av ett antal förrådsutrymmen i bergrum belägna i Skansenberget i Stockholm. BESAB AB lämnade anbud och kontrakterades den 6 juli 2016 av SFV för att utföra entreprenaden.

Avtalsbekräftelse/mängdförteckning och administrativa föreskrifter utgör del av parternas avtal. Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader AB 04 gäller för entreprenaden. Entreprenaden är en utförandeentreprenad.

De aktuella bergrummen hyrs ut till och disponeras av Nordiska museet, som använder dem till förvaring av museiföremål. Bergrummen benämns 100, 200, 300, 400, 500 och 600. Det var en förutsättning för entreprenaden att museiföremålen inte skulle flyttas ut från Skansenberget. I stället genomfördes entreprenaden i flera etapper.

Under etapp 1 bedrevs arbeten i bergrum 500 och 600 och alla museiföremål förvarades i bergrum 300 och 400. Under etapp 2 utfördes arbeten i bergrum 300 och 400 och museiföremålen förvarades i bergrum 500 och 600.

Under etapp 2 upptäcktes den 8 maj 2017 att luften i bergrum 500 och 600 var fylld av damm och att museiföremålen som förvarades där var täckta av damm. Vid denna tidpunkt utförde BESAB inom ramen för entreprenaden betongsprutning i de angränsande bergrummen 300 och 400. SFV gör gällande att dammet som skadat föremålen i rum 500 och 600 var betongdamm från det arbete som utfördes av

BESAB. Nordiska museet fick efter händelsen utföra omfattande saneringsarbete på museiföremålen som förvarats i bergrum 500 och 600.

Nordiska museet har krävt ersättning av SFV för kostnader för det utförda saneringsarbetet. SFV har därefter väckt en regresstalan mot BESAB avseende denna kostnad.

SFV har yrkat att tingsrätten ska förplikta BESAB att till SFV betala 7 973 707 kronor jämte ränta.

Stockholms tingsrätt ansåg det visat med tillräcklig styrka att det den 8 maj 2017 kommit in så mycket damm i bergrum 500 och 600 att de museiföremål som förvarats där behövt saneras. Vidare ansågs det uteslutet att dammet ska ha kommit från något annat än det betongsprutningsarbete som pågått utanför.

Det ansågs vidare visat att SFV drabbats av en allmän förmögenhetsskada uppgående till det omstämda beloppet och att skadan består av utgiven ersättning för att täcka Nordiska museets kostnader för dammsanering.

SFV har grundat sin talan på två avtalsbestämmelser i AB 04, nämligen kap. 5 § 11 och kap. 5 § 13. Tingsrätten fann det mest ändamålsenligt att först pröva om det finns förutsättningar att ålägga BESAB betalningsskyldighet med stöd av den sistnämnda bestämmelsen.

AB 04 kap. 5 § 13 reglerar vem som ytterst ska stå kostnaden för sådant skadestånd som tredje man till följd av entreprenaden varit berättigad till. Enligt första och andra styckena är entreprenören i förhållande till beställaren ansvarig för dennes skadeståndsskyldighet gentemot tredje man, dock inte om entreprenören kan visa att han rimligen inte kunnat förebygga eller begränsa skadan.

BESAB invände att AB 04 kap. 5 § 13 inte är tillämplig i målet eftersom Nordiska museet, såsom hyresgäst till SFV, inte är en tredje man i den mening som avses i bestämmelsen.

Som tingsrätten tolkar rättsläget står det klart att med tredje man menas i vart fall en skadelidande som har ett skadeståndskrav på beställaren som inte grundas på ett avtalsförhållande med beställaren. Det torde därvid sakna betydelse om den skadelidande står i ett avtalsförhållande med beställaren.

Ett regresskrav med stöd av AB 04 kap. 5 § 13 förutsätter, enligt tingsrätten, att det finns en rättsligt grundad skadeståndsskyldighet för SFV gentemot Nordiska museet. Tingsrätten hade därför att pröva om SFV visat att så är fallet (jfr [Göta hovrätts dom den 4 juni 2015 i mål T 2075-14](#)).

Under sitt slutanförande anförde SFV att den skada som drabbat Nordiska museet är en miljöskada och att skadeståndsskyldighet förelagat för SFV även enligt reglerna i 32 kap. miljöbalken. Tingsrätten valde att först pröva påståendet att SFV varit skadeståndsskyldigt enligt 32 kap. miljöbalken.

I förevarande fall har den drabbade parten, Nordiska museet, förvarat föremål i bergrum angränsande till de bergrum där entreprenadarbetena pågått. Rummen har varit skilda med väggar. Till skillnad från situationen i [NJA 2003 s. 384](#) har den drabbade parten inte varit hyresvärd. Tingsrättens samlade bedömning var att skadan drabbat verksamhetens omgivning i den mening som avses i 32 kap. 1 § miljöbalken.

Att Nordiska museet inte skäligen bör tåla luftföroreningen är uppenbart. Sammantaget ansåg tingsrätten att SFV visat att skadeståndsskyldighet förelagat för SFV i förhållande till Nordiska museet enligt 32 kap. 1 § miljöbalken.

Slutligen kunde inte BESAB visa att de inte rimligen kunnat förebygga eller begränsa skadan.

BESAB AB dömdes att till staten genom Statens Fastighetsverk betala 7 973 707 kronor jämte ränta.

Svea hovrätt river nu upp domen. Det konstateras först att hovrätten i beslut den 11 maj 2022 förordnat att det som SFV anfört om att dess skadeståndsskyldighet gentemot Nordiska museet grundas i reglerna i 32 kap. miljöbalken samt att museet funnits i verksamhetens omgivning och drabbats av sakskada genom luftförorening (se andra stycket under rubriken 3.1.2 SFV:s skyldighet att ersätta Nordiska museet på s. 6 i tingsrättens dom) lämnas utan avseende.

När det gäller frågan om Nordiska museet kan anses vara tredje man skriver hovrätten att i allmänt juridiskt språkbruk avses med tredje man var och en som inte är part i det aktuella avtalet. Systematiken i AB 04 och de övriga villkoren i detta standardavtal strider inte mot att begreppet tolkas i enlighet med detta. Eftersom innebörden av uttrycket tredje man är klar och därför inte medger det synsätt som BKK har förespråkats, saknar BKK:s förtydligande betydelse för tolkningen av begreppet. Det innebär att Nordiska museet, som inte är part i entreprenadavtalet mellan SFV och BESAB, är tredje man i den mening som avses i 5 kap. 13 § första stycket AB 04.

När ansvar krävs ut i en kedja av rättsförhållanden kan det uppkomma fråga om hur konkretiserad skadeståndsskyldigheten i ett visst led måste vara för att kunna föras vidare i ett annat led. Normalt det inte att betalningsskyldigheten är fastställd eller fullgjord. Om den inte är det och den part som en regresstalan förs mot ifrågasätter att det finns en skadeståndsskyldighet för motparten, måste den frågan utredas i det senare ledet. (Jfr [NJA 2018 s. 301 p. 23.](#))

Vid en prövning i det senare ledet måste det i regel uppställas ett krav på konkretion i den meningen att det finns ett anspråk riktat mot den part som för en regresstalan, t. ex. genom att det har framställts ett ersättningskrav mot den parten. Varken rättspraxis eller den juridiska doktrinen ger dock underlag för ett generellt ställningstagande i frågan om vad som krävs för att betalningsansvaret ska kunna göras gällande av den part som för en regresstalan.

SFV har i första hand gjort gällande att dess skadeståndsskyldighet gentemot Nordiska museet grundas på bestämmelserna i 12 kap. 16 § första stycket 2 med hänvisning till 11 § första stycket 4 jordabalken. Av dessa bestämmelser framgår att hyresgästen har rätt till ersättning av hyresvärden för skada som uppstår i nyttjanderätten utan hyresgästens vållande, om hyresvärden inte visar att bristen inte beror på hans försummelse.

Det är alltså fråga om ett culpaansvar med omvänd bevisbörda, ett s.k. presumtionsansvar för hyresvärden. Det innebär att hyresvärden måste exculpera sig för att undgå skadeståndsskyldighet gentemot hyresgästen.

Som angetts gäller enligt 5 kap. 13 § första och andra styckena AB 04 att entreprenören i förhållande till beställaren är ansvarig för dennes skadeståndsskyldighet gentemot tredje man till följd av entreprenaden, om entreprenören inte kan visa att han rimligen inte kunnat förebygga eller begränsa skadan. Entreprenören ska alltså enligt den bestämmelsen, på liknande sätt som gäller för en hyresvärd enligt 12 kap. 11 § första stycket 4 jordabalken, exculpera sig för att undgå skadeståndsansvar.

Av den utredning som SFV har åberopat framgår att SFV och Nordiska museet den 11 juli 2018 träffade en överenskommelse om reglering av de saneringskostnader som museet drabbats av som en följd av BESAB:s entreprenadarbeten i Skansenberget. SFV har emellertid inte närmare redogjort för vad som förekommit vid förhandlingarna med museet när det gäller frågan om den brist som museet drabbats av

beror på SFV:s försummelse. Det är därför oklart varför SFV, som i detta mål hävdar att BESAB är ansvarigt för den skada som museet orsakats, har tagit på sig ett ekonomiskt ansvar för Nordiska museets saneringskostnad.

Sammantaget anser hovrätten att den bevisning som SFV har lagt fram inte tillräcklig för att det ska anses visat att SFV varit skadeståndsskyldigt gentemot Nordiska museet med stöd av 12 kap. 11 och 16 §§ jordabalken.

SFV har vidare gjort gällande att det varit skyldigt att betala skadestånd till Nordiska museet med stöd av bestämmelserna om principalansvar i 3 kap. 1 § och 6 kap. 5 § skadeståndslagen. Dessa bestämmelser gäller emellertid inte i en situation som den nu aktuella där den som bär principalansvaret har anlitat en självständig entreprenör för att utföra arbeten och den som påstås ha vållat skadan intar en oberoende ställning i förhållande till sin uppdragsgivare.

Sammantaget har alltså SFV inte visat att det, med stöd av de åberopade bestämmelserna och på sätt som krävs för en tillämpning av 5 kap. 13 § AB 04, har varit skyldigt att ersätta Nordiska museets kostnader för att sanera de museiföremål som förvarades i bergrum 500 och 600.

Ska BESAB betala skadestånd till SFV med stöd av 5 kap. 11 § AB 04? Nej, efter en sammantagen bedömning av den bevisning som SFV har lagt fram kommer hovrätten till slutsatsen att SFV inte har visat vare sig att BES AB har avvikit från vad som föreskrivits i kontraktshandlingarna och att det varit fel i entreprenadarbetena eller att BESAB vid utförandet av entreprenaden har avvikit från kravet på fackmässighet. SFV har inte heller visat att BESAB agerat vårdslöst. Den utredning som SFV har lagt fram leder därför inte till bedömningen att BESAB med stöd av 5 kap. 11 § AB 04 är skyldigt att ersätta SFV för det skadestånd som SFV har betalat till Nordiska museet. Mot bakgrund av det anförda ska SFV:s käromål ogillas. Tingsrättens dom ska därför ändras i enlighet med detta.

Mikael Kindbom

Instans: Hovrätterna

Rättsområden: [Övrig miljö rätt](#), [Övrig fastighetsjuridik](#), [Entreprenadrätt](#), [Köprätt](#), [Avtalsrätt](#)

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skraddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter